

Lipoti ootoo o nā talanoaga ma tagatā nuku o Polilua

Ko te ootootoga tenei e tuku atu ai nā fakamaumauga o nā lagona ma nā mātāuga ki te vāega muamua o te polokalame Atiake o Polilua, ve ona fai ai nā fakatalanoaga nā kamata mai ia Mati kia Tehema i te tauhaga 2019.

Nae fia iloa e ki mātou pe ni ā nā mea e tāua ki tagatā nuku o Polilua i Hahae, i te lātou kogāfenua (komiuniti) e nonofo ai, ni ā ni mea e fofou ke fakalelei atili ma nā mea e fofou ki lātou ke kikila ki ei i te lumanaki. Nā fakatālanoa nā matākupu e uiga ki te tūlaga e iēi nā fale (aofia ai nā faugāfale), te hikohikomaga, nā auala femalagākiga fakamua, nā auala e feoaki ai i nā tafā fale, pāka ma nā koga e tafafao ai, nā mea e fakaāogā e tagata lautele ma nā falekoloa, vērā foki te ola mālōlō ma te ola lelei. Ko nā vāega iēnei nae hukehuke ma fakatalanoa i ni auala kehekehe e aofia ai nā talatalanoaga fakafehāgaki, fonotaga fetufaāki, fakaāliialiga inā fakatahiga a tagata lautele, vērā foki nae fakaāogā he polokalame initaneti e takua ko te Social Pinpoint e mafai ke talanoa ai ni tino e tokalahi.

Nae lahi nā matākupu valevale i nā manatu ma nā lagona nā kaumai, kua mafai ai ke kitea loloto nā lagona ma nā mafaufau o tagatānuku o Polilua ki nā mea e fakatāua e ki lātou, nā lagona ma nā ākoākoga nā maua i to lātou ōlaga mahani, fakatahi ai mā o lātou moemitiga mo te lumanaki.

Ko te lipoti ootootoga tenei e kitea ma mātāu ai nā fakatalanoaga nae fai. E māua te katoaga ma nā kikilaga auiliili o nā fakatalanoaga i te Lipoti *Community Engagement Report: Whakawhānaugatanga*.

Fakamatalaga ki te kāmata ma te māfuāga o nā fakatalanoaga

Ia Novema i te tāuhaga 2018 nā fakailoa mai ai e te Mālō te \$1.5 piliona tupe atiake mo te tahi 25 tauhaga ke galulue fakatahi ai ma tagatānuku i te toe fakalelei o Polilua i hahae. Ko nā galuega atiake ia iēnei a Polilua e fakaigoa ko te Polokalame Atiakega o Polilua (Porirua Development project), e fakatino ma galulue fakatahi ki ei nā fakalapopotoga iēnei: te Kāinga Ora, te Pulega a te Kakai o Polilua (Porirua City Council) ma Ngāti Toa Rangaitira.

Ko te Polokalame Atiakega o Polilua e kikila ki te fakalelei atili o nā fale, hakiliga o ni auala ke fakamāmā ai nā tau o nā fale, fakalelei atili te tūlaga nonofo lelei, fakatahi ai te tūlaga lelei o te tamāoakaiga, ke kavea ai ia Polilua kohe koga fenua lelei ke nonofo ai, ke galulue ma tauhi ai ia fanau.

Ko te polokalame e aofia ai nā kikilaga pe vefea oi nonofo lelei nā tuākoi (neighbours) ke fakafaigōfie ai nā tino ke ola fakatahi, ke ola feālofani ma galulue fakatahi.

Ia Mati 2019, nā kamata ai nā galuega a te Polokalame Atiakega o Polilua, talanoa ki tagata ke malamalama ki nā manakoga ma moemitiga e fakanau ki ei ia tagata ma ke fakamautinoa konā leo o tagata ma nā mea e fofou ki ei e matea pe atafia i te kamata ma te peleni fakagāhoro.

Ootootoga o nā lagona ma nā manatu nā kaumai

Nā hilia atu i te iva mahina nā fakatino ai te galuega lahi ke talatalanoa ma tagata vērā mai nā fakalapopotoga kehekehe i Polilua, na maua mai ai ni lagona ma ni manatu e lahi lele āgai ki ni matākupu kehekehe.

Ko nā mea nae pito lihi ona fofou ia tagata ke talanoa ki ei, ko nā fale, te hikohikomaga ma te ola manuia lelei. E aofia ai nā nofoaga pe ni koga lalahi e fakaāogā e tagata lautele, fehokotakiga lautele ma tagata i ni itū tau fakafiafiāga, fakamalohi-tino ma nā vāega o te olaga mahani o tagata vāia ko nā fagotaga, nā paaka tafafao, femalagaākiga, ma te haogalēmū o tagata.

Ko nā tahi matākupu nae tokalahi nā tino nā fakaali manatu ki ei, ko nā fale pe ni koga e fai ai nā maopoopoga a nā fakalapopotoga, ko nā auala fakamua e femalagaāki ai ia tagata, ko nā mea fakatino tau-lima (arts and crafts), aganuku kehekehe ma ke faigōfie ke fakafehokotaki ma maua vave nā kaukaunaga kehekehe faka te ola mālōlō ma te ola lelei.

E lagolagogia lele foki ni hūiga ki nā fale ma te tūlaga ke fakaleleia atili ia Polilua i hahae, kae e iēi foki ni popolega o tagata. E iēi he popolega ko tagata e ōno fakagaioi tuha ai ma tenei fuafuaga ma e ōno hē toe foki mai ki nā fale mā te koga nae nonofo ai onā ai ka hē nāfatia onā ko te taugatā o te tau o nā fale e ōno pa iēi.

Ko nā tino o Polilua i hahae e fofou ke fakatāua te lātou i lototonuga o nā fuafuaga o te polokalame, ke i kaufakatahi i nā matākupu ma nā fakaikuga e āfia ai ki lātou.

Ko ō lātou manakoga ke galulue ma te Kāiga Ora i te peleniga ma te fakatinoga o te polokamake atiake.

Ko nā vāega tāua e fakapopolegia ai

Ko nā popōlega o nā tino nae fakaali:

- feoaki hē mautonu ki ni mea ke nonofo ai pe kua hē iēi ni o lātou fale
- einā hē toe iēi he hokotaga ki nā koga e mahani ai ma o lātou fale
- ke nāfatia te tau maihe lava nā hūiga ka iēi kafai ka fakaleleia atili nā fale ma te hikomaga
- hē lelei onā hokotaga āgai ki te polokalame, hē fakamāoni nā tautuāga vērā foki e mata iēi ni fakamatalaga fakahēhē
- hē fiafia ona nā heki fakamaliegia foki inā huiga ma nā atiakega nā fai muamua
- ke malamalama ma manino lelei te fakahologia o te polokalame
- e hē māina ma manino lelei pe ko ai nā tino pe ko nā fakalapopotoga nae i loto onā talanoaga ke peleni te polokalame ma iēnei atiakega
- heā te uiga o tenei atiakega mo tagatā nuku o Polilua, e vāhea foki te fakahoahoaga o nā tupe
- e heki hauni ia tagata uma mo iēnei hūiga.

E ui lava iēnei popolega, kua mātāua ma hāfia e tagata e kehe te fakahavaliga o te polokame tenei kua hē vāeke 'ka fakagāioi mo ki tātou', kae kua hui te takiala vāia 'ka fakatino ma ki tātou' – auā muamua, ko te Mātāeke o nā Fale nae fakatāua lava o lātou tiute ma o lātou manakoga, kae nei kua fakatāua te talafeāgai ma fakamalie nā manakoga o tagatā nuku.

Nā fakatalanoa vāhea te polokalame

Nā fai nā talanoaga ma tagatā nuku fakatahi ai ma nā tino fai-pihinihi mā nā fakalapopotoga valevale i te tauhaga 2019. Ko nā talanoaga iēnei e i loto ai:

- te polokalame e taku Ka Mua Ka Muri: nā ova i te 40 o mafutaga ma tamaiti āoga ke talatalanoa ma fakamalalama ki ei nā tino tuhi-ata ma nā tino tālatālai ma nā mea tau-lima
- fetufaākiga o lagona o tagata (luni ma lulai)
- tufa atu nā fakamatalaga i te aho nā fakaaliali ai nā galuega kehekehe (CAREERfest), te po o te Maketi a tagata Pahefika ma te Maketi i Waitangirua
- talatalanoaga e takua 'Nā hūiga ka pa mai' (Novema kia Tehema), nae fai ai nā talanoaga fakapitoa lava vāia ko ni tino e omai i he atunuku e fokotahi, talanoaga lava a fafine ma nā vāega lava a taulelea ma te kautalavou
- talanoaga e fakaāogā ai te polokalame initaneti e takua ko te Social Pinpoint
- he auala e mafai ai ke kitea e nā tino e auai i loto onā talanoaga iēnei, te ata o te fafanua o nā koga e āfia i te polokalame atiake a Polilua, fakatahi ai la mani fehili nae tuku atu ki nā tino ke tali ma fai mai ni manatu
- nae fai nā fonotaga ma ni fakalapopotoga vērā mani tino fakapitoa (vāia ni tino faufautua mai te Mātāeke o te Ola Mālōlō, ni hui mai nā fakalāpopotoga valevale i Polilua).

I loto o nā galuega fai fakatahi o te Polokalame Atiakega o Polilua, nā haunia foki e ki mātou he Peleni ke talanoa ai ma tagata Pahefika (Pacific Engagement Strategy) ma he Peleni ke talanoa ai ma te Tupulaga talavou (Youth Engagement Strategy) ke fakamautinoa ai ko nā fakatalanoaga ma nā hokotaga e talafeāgai.

Nā fakahalalau vāhea ke iloa nā talanoaga e fia fai

Ko mātou nae naunau ke tokalahi nā tino Polilua i hahae e iēi ho lātou hao kui mai ini māfaufauga ma ni manatu, vērā foki ke fehoahoani ki ni fāiga ke fakahalalau ai nā talanoaga e fia fai i nā auala iēnei:

- nā fakamatalaga inā Atiakega a Polilua ma te kakai o Polilua
- te kupega (website) ma te Facebook a te Pulega a Polilua (Porirua Council)
- nā laupepa facebook a fakalāpopotoga i Polilua
- te nuhipepa fakahalalau ma nā meli e fekavefaki i te initaneti a te Fakalapopotoga Atiake a Polilua
- nā pepa fakailo ma nā pepa fakahalalau nae tufa ki kāiga, nā falekoloo, nā pihinihi ma nā maketi
- nā falehā, āoga ma nā fakapalapopotoga tautua o Polilua i Hahae
- kaufakatahi ki nā fonotaga a te ahohi a nā tagatā nuku o Polilua, vērā ma nā fakalapopotoga valevale
- ma nā fonotaga a nā fakalapopotoga a tagata Pahefika
- fakahalalaua i te nuhipepa a te *Kapi Manā News*
- fakalauiloo e te leitio a Hamoa.

E hilia atu i te 2,300 ki lātou nā mafai ke kaufakatahi inā talanoaga i te tauhaga 2019, nā ova i te 5,000 o lagona ma manatu nā fetufaaki ai. Nae i loto ai nā tagatānuku, takitaki o nā nuku (f.t Māori iwi, Samoa, Tokelau etc), ma nā takitaki o nā kaulotu, tamaiti āoga (āoga tamaiti ma nā kolihi), hui mai nā fakalāpopotoga a nā nuku, nā kaukaunāga lautele ma ki lātou e fai nā pihinihi.

Nā lagona o tagata nae taku mai, e vaevae ki ni matākupu fakapitoa

Fale

E tokalahi nā tino nae talanoa e manakomia lahi oni fale mafanafana, matūtū lelei, e haogalēmū ma alagōfie. E lahi nā lagona agai ki nā itukaiga fale vaevale, e aofia ai te fauga o nā fale, kae vēhea foki kafai kua lahi atili ma putui nā fale.

Nae matau ko tagata e malamalama lele ki nā mea e tatau ke fakalelei, ka e fakaeteete ma popole ki nā itu e ōno iēi ni fakahetonu e tutupu mai maihe lava kafai e putui lahi nā fale auā e hē onoōno lelei ke iēi ni avanoa i fafo o nā fale, kae ke nahe lagona nā tala pe kitea atu ia loto o nā fale o nā tahi kāiga kafai e pipili atili nā fale, na iēi foki na manatu kit e kikilagā ma te puipuiga o nā auala auā te haogalēmū o tagata.

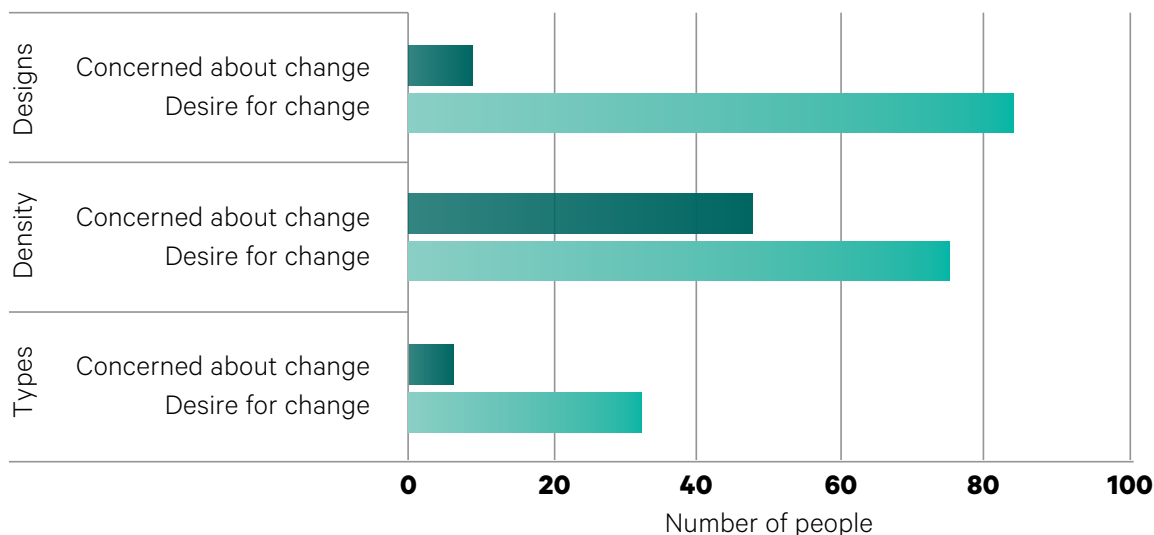
E lagolago lahi lele ia tagata ke lahi ma kehekehe te fāuga ma nā itūkāigā fale, ve onā fakailoa atu i te ata i lalo. E uina lava la e

tokalahi nā tino e lagolago ke lahi te faugā fale e fai, kae e matau foki e iēi nā popolega ki nā hūiga.

Ko nā tino e fakaeteete lele kafai e lahi nā fale vēnā te fāuga o nā fale foū. E malamalama ma lātou hafā e manakomia ke lahi ni fale, kae e fofou ke iēi niē tahi itūkāigā faugāfale e talafeāgai mo nā kāiga tokalalahi kae maihe ko nā augātupulaga e nonofo fakatatahi. E tokalahi nā tino e fofou ke totogi ni o lātou fale motu, ko te mea tenā e fofou ma fakamalohia ke kikila ni itūkāigā fale e nāfatia te tau.

Ko nā tino foki e popole ki nā hūiga ke fakalelei nā fale, maihe lava kafai e ōno feēke ma olo kehe nā tino auā e ōno hiki ai foki ki luga nā tau o nā mea, e ōno fakatau nā fenua o te malō, ma nā tūlaga manaia lava o Polilua i Hahae e ōno galo ma mou atu ai. Tokalahi nā tino e popole ki te hē lava onā fale taugōfie, e popole pe hili kafai e fakatau he fale motu pe nofo totogi, vēnā foki nā lagona popole ki tupulaga fāi mai e mata faigata pe he mafai lava ke fakatau ni o lātou fale totino.

Concern versus desire for change to housing

Hikomaga

Nā lahi nā manatu ki te āogia ma te tiakiga o te lapihi, e iēi nā manatu ke fakalelei nā lapihi e hē pala, ke lelei te fakavahegaga ke toe gaohia ai ni tahi mea. Ko nā tino nae fofou kini tane lapihi lalahi ma ni koga ke fakavahega ai te lapihi he pala ke fakatutū i te mea e iēi ai nā falekoloa lalahi, ke iēi ma ni fakamatalaga manino ke fakailoa ma akoako ai ia tagata ki te fakavahegaga o nā lapihi ma te āogā aua e mafai ke toe gaohi ai ni tahi mea, fakatahi ai ma ni faiga ke puipui ai te hona tiaki onā lapihi.

Ko te kikelaga fakalelei onā alāvai ma te mea e fano ki ei te vai, ko he vāega e tatau ke fakamuamua, e tokalahi ki lātou nae fai manatu ki o lātou popole i te tūlaga onā alāvai ma te tūlaga kino pe ko te he mama o te taulaga o Polilua (Te Awarua-o-Porirua Harbour).

E fofou foki te tokalahiga ke iēi ni laufenua avanoa lelei, ni togālaku fai fakatahi, manaia te fakatūlagag o nā auala ma faigōfie ke feoaki ki te togāvao pe ko nā matafaga. Nae manino foki i nā lagona kafai e tau haputu malie nā fale, kae e fofou la ke mautinoa ka iei ni koga e faka-avanoa mo nā laufenua lelei i loto o nā peleni ke fakatino ai.

Feoakiga

E iēi te maliliega e matau inā lagona o tagata, e hili atu te faigōfie, e vave foki ma alagōfie ke feoaki i he tavale e ui lava e taugatā nā penihini ma te kikelaga o nā tavale. E tāua ma kohe vāega foki e tatau ke fakamuamua, ke mautinoa e talafeagai ma fetau nā tautuaga mo femalagaakiga ma nā atiaakega o nā auala kae ke mafai ai ia tagata ke feoaki haogalēmū – pe havavali, tiketike uila vili vae pe ko nā uila afi pe ko nā tavale.

Ko nā kikelaga onā feoakiga o tagata i nā auala fakamua, nā malae tafafao, auala e eva ai nā tavale ma nā auala havavali, ni matākupu nae lahi ai nā manatu fetolifaki agai ki ei, maihe lava inā itū tau te fakaleleigia ke haogalēmū nā auala ma ke alagōfie ki nā vāega uma o te kakai vērā kite hikomaga.

Ko te tokalahiga o tagata e talitōnu ko nā auala fakamua (nā paahi) i Polilua i hahae ei hē tūlaga hē matūa lelei. Ko nā lagona o te tokalahiga, e hē fia feoaki inā auala fakamua iēnei, ko te

lahiga o nā mafuaaga e aofia ai ona e hē tauhihi ki nā taimi, e he fakamoemoegia, ko te tokalahiga o tagata mamao kafai e havavali ki nā mea e fakatali ai nā paahi, e hē haogalēmū te mea e fakatali ai nā paahi, ko nā fale fakatali paahi foki e hē pupui lelei i te ua ma te havili, e hē lahi nā kogā auala e kui ai nā paahi, e lahi he faka-fetaui ki nā taimi e feoaki ai nā tahi auala fakamua a te mālō vērā ko nā trains.

Ko nā vāega āgai ki te alagōfie ki nā auala fakamua maihe nā paahi, ko he matakupu tāua auā e tutupu ki te tokalahi o tagata. Ko te lāhiga o nā auala himā e havavali ai nā tino e hē fetau kafai nā paahi e tukutuku ki lalo te hitepu, e hē talafeagai nā nofoa vērā ia loto o nā paahi, e faigata foki mo nā nofoa fakatavale (wheelchair), nā mea havali (walking frame) pe ko nā nofoa toho onā pepe.

Ko te tūlaga o nā auala o te mālō ma nā auala havali, e faigata lele mo ki lātou e havavali, pe fakaāogā nā nofoa fakatavale, nā mea havali pe ko nā nofoa tohotoho ai nā pepe. E tokalahi nā tino e popole ki te haogalēmū o tagata, e popole ki nā tavale haohaoa, nā uiga fakaalia o nā tahi kavetavale i nā magāala, vērā foki te hona lahi o nā tavale i nā taimi mahani lava e pihai ai nā auala.

E hapoti malohi lele ke fakalelei atili nā auala havali, ke malu puipuia, ke lauefa, alagōfie ma hokotaga ki nā kogā fenua ma nā auala lalahi, kae ke fakamalohia ai foki ia tagata ke fakamahani oi havavali. Ko tagata foki e fofou ke lava ni auala mo nā uila vili vae, e lagolago foki ke fakakehe nā magāala o nā uila vili vae, fai ni ākoākoga mo nā kavetavale ma nā tino e feoaki i nā uila vili vae, ke lelei foki nā hokotaga ki nā tahi auala fakapitoa mo nā uila vili vae.

Nā pāka ma nā koga atea

Ko nā manatu fakatatau ki ei tenei matakupu fakapitoa, ke fau nā paaka ma ni avanoa mo nā nofoaga fakafiafiaga ma nā malae tafafao e talafegai ma fetau ki kāiga ma nā faifaiga fakatatahi a tagatā nuku, ke haogalēmū ma alagōfie; fakalelei atili o te hihohikomaga ketotō ni lakau teuteu; ni pa puipui mo nā malae tafafao; fai ni fakafiafiaga ma ni mea tau aganuku; ma fakahao ai te Bothamley Park ma nā magavai o Cannons Creek.

Nā koga e iei ai nā falekoloa

Toeititi āfa ia tagata e fia kikila ke lahi ni itukāiga falekoloa i te lumanaki, ve ko te faka-fuefaga o nā maketi, nā falekoloa fakatau meakai lalahi, ma nā fale fakatau ai nā manu fahi, vērā foki ma nā falekoloa kofu ma nā kie. Ko nā tino e fofou ke nahe lahi nā fale koloa e fakatau ai nā meakai vela maua vave (takeaways), nā falepia ma nā TAB, kae ke iēi ma maua gōfie nā meakai lelei ki te ola malōlō ma nā meakai atunuku. E fia kikila foki nā tino ke tokalahi nā tino Polilua lava e fai ni a lātou pihinihi, ka ke faka-faigaluega ai foki lava ni tino Polilua.

Nā mea fakaāogā fakamua

E fia kikila ia tagata ke lahi lele ni fakaleleiga ki nā pāka ma ke iēi ni nofoaga talafeāgai monā kāiga, vērā nā koga pe ni fale e puipua lelei ma alagōfie ke fai ai nā takaloga. E fofou ma manākomia foki e te tokalahiga ke lahi ma fakalelei nā avanoa pe ni koga faifakatahi i Polilua i hahae. Ko nā koga ma nā mea e iēi i te taimi nei e hē talafeāgai ma hē fetau ma nā manākoga o tagata.

Koga e fakaogā e tagatā lautele

E tokalahi lele nā tino e fofou ma fia kikila ke fakalelei nā koga tafafao ke lahi foki nā itūkaiga tafāoga e ono mafai ke fakatino i Polilua i hahae. Ko nā manatu e aofia ai ke iēi he fale fakapitoa mo nā takaloga, e iēi nā netipolo, volipolo ma nā pahiketipolo, ma nā fale fai ai nā koloni. E mafai ai ke fakatino ai ni vahega fakamalohe tino, vērā ni fehoahoaniga faka-te ola mālōlō mo nā tino tafafao i ni takaloga kehekehe ma fakatino ai ni tafāoga valevale.

Ko nā tomai tau tufuga ma nā aganuku e fili fakatahi i Polilua i hahae, e tokalahi foki la nā tino nae fai manatu e fia kikila ki ni fakatufuga i te hikomaga. Nā fakaali foki e tagata ni lagona ke iēi he koga ke fakatino ai nā fakatufuga vērā nā fakatufuga faka-aganuku, kae ke mafai ai foki ke fakaolaola.

Mokomokoga āgai atu ki te tauhaga 2045

I loto o nā talanoaga fakatatau lava ki nā ‘Huiga ka pa mai’ nae fai ia Novema ma Tehema, , nā fakafehiligia ai ia tagata ke mafaufau, i he 25 tauhaga, he itukāigā kogā fenua vēhea ia Polilua e fofou ki lātou ki ei, pe vēhea nā tala a tagata e fai āgai ki Polilua e fia fakalogo ki lātou ki ei, ma vēhea foki ni o lātou fakalogoga ko ki lātou ni tino e omai mai Polilua? Nā fehili foki ki nā tamaiti āoga i nā āoga a Corinna ma te Kolihi a Polilua pe vēhea o lātou mokomokoga mo te lumanaki.

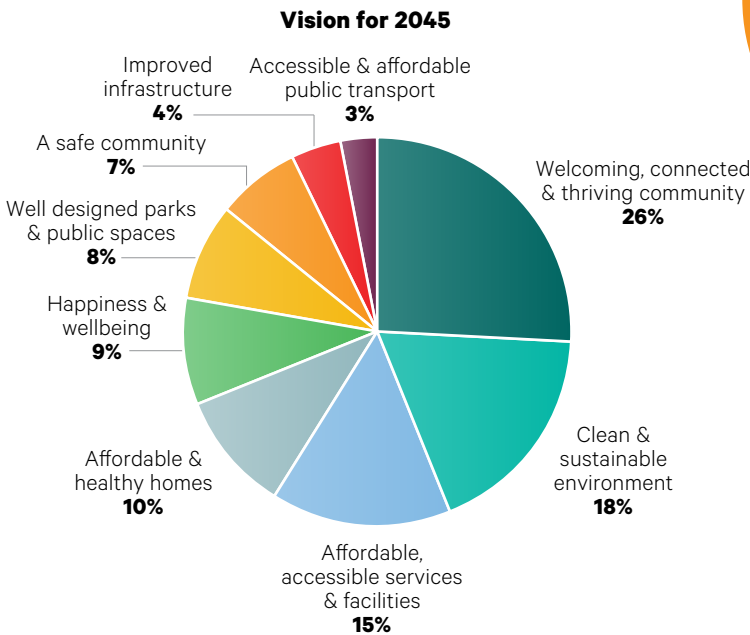
Ko te tokalahiga ko o lātou manatu nae fai āgai ki lātou kikila kimua ma mafaufau mo a lātou fanau ma nā mokopuna niā nā itukāiga olaga e momoko kie mo ki lātou, ka ko iētahi e kikila ki te hikohikomaga i te taimi lava tenei ke fakalelei. Ko nā tali e lahi nā vāega kehekehe e iēi, e iloto ai nā fakanāuga pe ni moemitiga o tagata, e iēi nā mokomokoga, e iēi foki nā lagona e kikila lava ki mafai e fua kinā fakatupega e maua manā lihohi e iēi ke fakatino ai nā galuega. Ko lagona uma o tagata e matea pe atagia mai ai nā mea e tutupu i o lātou olaga.

Ko nā mokomokoga o tagata e vaevae ki ni matakupu fakapitoa E hilia atu i te 430 o tagata nā fai mai o lātou lagona. Oi vaevae ai kini matakupu fakapitoa ke hukehuke ma hakiikili pe ni a nā mea e fakatāua e te tokalahiga o tagatā nuku o Polilua, kafai e mafaufau ki te lumanaki o te lātou pito fenua.

Fakafetai

Fakafetai kia te koutou uma tautokatahi vērā nā fakalapopotoga nā auai ki iēnei talatalanoga, ia tagatā nuku, tagata tautokatahi, kaukāiga, pihinihi, ekalehia ma nā vahega uma nā tuku mai o lātou avanoa ke fehoahoani ki te fauanga o te lumanaki o Polilua i hahae.

Ko nā mokomokoga iēnei o tagata mo Polilua i hahae mo te āgai atu ki te tauhaga 2045.

Ko he pito nuku e fia nofo ai au i toku olaga katoa

Ka vēia he Pahefika i Polilua

Ko he nofoaga e taulāmua i te lalolagi i te tūlaga faigōfie ma alagōfie ki ho he mea aofia ai nā tautuaga ma nā fehoahoaniga

He Polilua manaia, ko ona tagata e ola faifaimea fakatahi

Ko a mātou fanau ka ola manuia ihe hikomaga fou, mai te alofa ma te alofa tauanoa o te Atua

He pito nuku e fakatāua ma atafia ai nā vāega uma o te alofa, ma galulue uma nā tino ke fakatauā fehoahoani ma lagolago te tahi kitē tahi

Nā lakahaga (vāega) ka hohoko

Ko manatu fakaāli e onoōno e te vāega o te Polokalame Atiakega a Polilua ma ki lātou e faufautua ki ei ma fuafuagia, he vāega lava ke fakalelei atili te peleni, e fakaigoa ko te Fakatātiaga o Fuafuaga o nā Koga, ko he peleni tenā fakakautū ki te fakaolaolaga ma te atiakega o Polilua i hahae. E fakatātia ai la te peleni āgai ki mua mo nā atiakega ka fakatino – nā fale, nā pāka, nā falekoloa, nā auala ma nā tahi mea. Ko te peleni Fakatātiaga o Fuafuaga o nā Koga, e fakailoa ai nā koga e fakatino ai nā atiakega, heā nā itukāigā atiakega e tatau ona iēi, ma fakamanino ai te fakatātiaga ma te fakatinoga onā atiakega e tatau ona fakataunuku.

Ko te peleni Fakatātiaga o Fuafuaga o nā Koga e fatatia ai foki nā mokomokoga e fakamoemoe mo te fakaleleiga o nā femalaga-akiga, te huavai inu lelei, nā faugāfale, ke lelei nā nofoaga fai fakatahi e tagata lautele, haogalēmū o tagata, na fale ma nā mea e fakaogā fakatahi e tagata lautele, nā mea patino e takua ai ia Polilua, nā lakau totō ma te lahi lava o iētahi mea.

Ko te āogā o te peleni Fakatātiaga o Fuafuaga o nā Koga, e atafia pe kitea ai nā lagona o tagatā nuku, nā fakalapopotoga valevale vērā ma takitaki o mataeke ma takitaki o nuku/ekalehia, nā tino fai fenua, nā iwi, nā lagona o te Mālama pulega fakalotoifale, kae ke mafai ai ke fakagaoioi ma pulepule lelei te vave o nā atiakega (nā faugāfale) i te kogāfenua. I te lakahaga tona lua o nā fakatalanoaga o te polokame atiake a Polilua i te tauhaga nei, 2020, e tuku atu ai foki te peleni muamua (kako heki fakamautugia) a te Fakatātiaga o Fuafuaga o nā Koga, ke fakatalanoa ai ia tagatā nuku o Polilua mo ni lātou lagona pe ni manatu.